

բայց Տիբերիոս չուզէնալով մահուան միջոցին ալ իր եղբօրմէն զատուիլ՝ կը պատասխանէ բարձրաձայն .

Մի դըմին ակն ունիցիք . կամ երկոքին զոյգ անյանց  
Կամ երկոքին մեղապարտ . զնորուն անուամբն ի մուրհակին  
Գըրեալ եւ իմն է անուն :

Այս երկու պզտիկ խօսքերը կը յափըշտակեն զմարդ , և ասոնցմով ալ միայն կ'իմացուի որ Տիտոս ու Տիբերիոս բոլորովին անմեղ են :

Սամիլիոսը այս ողբերգութեան մէջ ցած , կեղծաւոր , յանձնապաստան , յանդուգն ու խորամանկ է . բռնաւորի մը դէսպան ըլլալուն՝ պէտք էր որ այս յատկութիւններն ունենար , և Ալֆիէրի ասոնցմով միայն կրնար Սամիլիոսը դուրս ցատքեցընել :

Ալֆիէրի ժողովուրդը ընդհանուր մը ներս բերած է ու իբրեւ մէկ անձ մը ձևացուցած . և այս պատճառաւ ժողովըրդեան բերանը դրած խօսքերը թէ պէտ բաւական ռամկի մտածութեանը յարմարցուցած է , որ առջի խօսքով կը տաքնան ու երկրորդով կը պաղին , բայց միշտ մէկ վեհութիւն մը ունին : Եւ ատ աւելի լաւ կ'ըլլար որ այլեայլ անձինքներ խօսէին տեսարանին մէջ՝ բոլորովին իրենց ռամկական անդրադարձութիւններովն ու մտածութիւններովը . վասն զի անով ժողովրդեան բնաւորութիւնը աղէկ դուրս կը ցատքէր և կ'իմացուէր թէ վարի աստիճանի մարդկանց միտքը ինչպիսի կերպով կը բորբոքի ու որչափ կը թեալ մարդիկներէն աննման կերպով ազատութեան ձեռք կը զարնէ : Ինչպէս որ դեռ բռնաւորութենէ նոր ազատած ժողովուրդ մը չկրնար ալ շատ դիւցազնաբար խօսիլ ու դիւցազնաբար գործել : Այս բանիս մէջ Ալֆիէրի իրեն օրինակ պէտք էր առնէր զՏէքսթիւր , որ իրեն անկիրթ կարծուած հանձարին տակ աննման հանձար ու անկարծելի փիլիսոփայութիւն կը պարունակէ : Բայց ուրախութեամբ դարձեալ կ'ուզէնք հօս հռչակել Ալֆիէրեայ այդ պարծանքը , որ հռոմայեցւոց բարձր ոգին լաւ նկարագրած է այս ողբերգութեան մէջ , և անոնց խօսքերը՝ ազատասիրական , հասարակապետական

ու կրակոտ կտրուկ ճարտասանութեամբ կենդանացուցած է . բոլոր ողբերգութիւնը այս բանիս վկայ է , բայց մասնաւորապէս երկրորդ ու հինգերորդ հանդէսները :

Հոս կը լմնցընենք Ալֆիէրեայ մատենագրական ճոխ վարուց պատկերը , որ իր տեսարաններուն լիութեամբը դեռ շատ աւելի երկայն մտածութիւններու ասպարէզ կու տար . կը յուսանք որ այս եօթը հատուածով Ալֆիէրեայ ողբերգութիւններուն առանձին կերպը , կատարելութիւններն ու պակսութիւնները որչափ որ հնար էր այս համառօտ սահմանին մէջ՝ կրցանք բաւականապէս ծանօթացընել մեր բանասէր ընթերցողներուն : Բայց որպէս զի այդ մեծ հանձարին կենդանի գաղափարը տանք մեր ազգայնոց ու իրեն բանաստեղծութեան աստիճանը մատնանիշ ցուցընենք , վայելուչ կը սեպենք որ իրեն Սաւուր ողբերգութեան թարգմանութիւնը՝ օրագրովս հրատարակենք , 'ի վայելս ողբերգութիւն սիրող ազգայիններուն :

Հ. Գ. Ժ

ՄԱՆՐԱՎԻՊ

Կորստած տղայ մը :

Իւրիկիոյ Կորիցիա քաղաքին խից և համերց վարժարանին մէջ հիմա տըղայ մը կայ , որ թէպէտ այս երկու պակսութիւններէն մէկն ալ չունի , բայց մարդկութիւն ու մարդկային գաղափարներ առնելու համար անոնց պէս նախնական կը թուութեան կարօտ է : Իսկէց իրեք տարի առաջ երկու զինուոր Սոդրիոյ անտառներէն մէկուն մէջ քա



լելու ատեն՝ յանկարծ տղայ մը տեսան, որ բոլորովին մերկ՝ կենդանույ պէս ոտքով ու ձեռուներով գետնին վրայ կը սողար . սկզբան չիմացան թէ ինչ տեսակ արարած է . բայց տղան զիրենք տեսնելուն պէս՝ վայրենի կենդանեաց պէս անտառին խորերը փախչիլ կը նայէր : Հասան վրան զինուորները . և տեսնելով որ իրենց պէս մարդ է, մէկէն հիւանդանոցը խաւրեցին : Լսյս տղուն բնութիւնը կէս մը փոխուեր էր . ըզուրհանգեալ սաստիկ երկնցած էին ու ինքն ալ խոտով կը սնանէր՝ երբեմն ձեռքով, երբեմն ալ բերնով փրցընելով : Հիւանդանոցէն՝ տարին զինքը խլից և համեց վարժարանը, ուր հիւանդանոցի վրայ կը քալէ ու վրան գլուխը մաքուր կը պահէ . կերածը նոյն է ուրիշ աշակերտներուն կերածին հետ, և գոհ ալ կ'երեւայ իր կերակուրին վրայ . բայց թէ որ ձեռքը խոտ հանդիպի, ախորժով կ'ուտէ : Եւ պէտ տաւ որ տասնըմէկ տարուան կայ, բայց դեռ ամենեւին չկրնար խօսիլ . միայն թէ որ վարժարանին տեսուչը սլաւերէն բան մը հրամայելու ըլլայ կամ բան մը ըսէ իրեն, բաւականապէս կը հասկընայ . ասկէց կ'երեւայ որ ծնողքը սլաւ եղած պիտի ըլլան : Չգիտցուիր թէ որչափ ատեն անտառի մէջ բնակեր է . իրեն գլխաւորը կ'ըսէ թէ տարի մը կեցած պիտի ըլլայ, և թէ պատահմամբ ան տառին մէջ կորսուեր է : Ինչուան հիւանդանոցը չգտնուեցան . բայց տղան թշուառաբար ոսկոր ու կաշի է, և սովորական կերակուրով ամենեւին սնունդ չառնէր . խեղճը երկար կեանք պիտի չունենայ :

## Տ Ն Տ Ե Ս Ա Կ Ա Ն Ք

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Եղիշին՝ օգտակարութիւնը :

Լսյս մօտերս Վաղղիոյ օրագիր մը եղիճի օգտակարութեանն ու անոր այլ և այլ գործածութիւններուն վրայ հետեւալ հատուածը կը գրէ :

Երբ թէ կովերը եղիճը շատ կը սիրեն, և այն կովերն որ ասով կը սնանին՝ աւելի առատութեամբ ու աւելի համով կաթ կու տան . նոյնպէս կոզին ալ աւելի ախորժահամ կ'ըլլայ : Իրաւ է որ կովերը խիստ թարմ եղած եղիճը չեն ուտեր, որովհետեւ փուշերէն կը վախնան . անոր համար սկզբան քանի մը ժամ թողու է որ չորնան, և ետքը ուրիշ խոտի հետ կը խառնեն կու տաս . ասով ամենեւին փափա չտար : Եւ որ եղիճը մանր մանր կտրտած խաշես ու հաւերու խիւսին մէջ դնելու ըլլաս, հաւը աւելի հաւկիթ կու տայ ու շուտով կը գիրնայ : Եւ Լանի մը հիւսիսային երկիրներու մէջ եղիճին թարմ ճիւղերը կ'ուտեն՝ ամենեւին շոմինի՝ պէս եփելով, և հոն յարգի կերակուր է ասիկայ . և հոնաց մատենագիրներուն մէջ կը կարդանք որ հիներն ալ գարնան կ'ուտէին եղիճը : Տեղ ալ կայ՝ որ խեղափառները թարմ պահելու համար կը գործածեն : Եղիճէն գոյն ալ կ'ըլլէ . գեղ տեղուանք ասոր հետ քիչ մը պաղլեղ ու սովորական աղ խառնելով՝ զատկի հաւկիթները դեղին կը գունեն : Եւ մանապէս հնդկահաւերը եղիճով լաւ կը մեծնան . խաշած ու կտրտած եղիճը ան և պինդ հաւկիթի դեղնուցին հետ խառնելով՝ տուր անոնց որ ուտեն . և որովհետեւ այս կենդանին շատ ենթակայ է այլ և այլ հիւանդու-

1 ՏՃ. Ըւրդան օրոն :

2 ՏՃ. Ըւրդան :

3 Ինչպէս նաև Հայաստան սովորութիւն կայ եղիճը կերակուր մէջ գործածելու :